

PAUNANG SALITA

Sa pagdiriwang ng ika-35 taong anibersaryo ng muling itinatag na Unibersidad ng Pilipinas (UP) *Lipunang Pangkasaysayan* (LIKAS), mahalagang handog ng mga *Likasyan*—kasapian at alumni ng UP LIKAS—ang pagkakalathala ng ikalawang tomo ng *Lakbay-Kabanwahan: Mga Salaysay ng Pangingibang-bayan ng mga Likasyan*.

Ang ikalawang tomong ito ng *Lakbay-Kabanwahan* ang ikawalong malawakang lathalain sa wikang F/Pilipino ng UP LIKAS. Naunang mga publikasyon ng organisasyon ang dyornal na *LIKAS: Dyornal ng Kasaysayan* na inedit ni Nilo Ocampo (1976) at librong *Paksa, Paraan at Pananaw sa Kasaysayan* na pinamatnugutan nina Ma. Bernadette Abrera at Dedina Lapar (1992). Sinundan ito ng tatlong librong inilathala ng Limbagang Pangkasaysayan (LimbagKas) para sa UP LIKAS—*Wika, Panitikan, Sining at Himagsikan* (Navarro & Abejo 1998), *Kaalaman at Pamamaraan sa Pagtuturo ng Kasaysayan* (Navarro et al. 2008), at *Kasaysayang Pampook: Pananaw, Pananaliksik, Pagtuturo* (Navarro et al. 2012). Kasunod nito, inilathala ang *SALIKSIK E-Journal*, Tomo 7, Bilang 1, na may temang *Brindis para kay Nilo S. Ocampo: Pagpupugay sa Isang Natatanging Likasyan at Pangunahing Haligi ng Bagong Kasaysayan* (Navarro 2018). At noong 2019, inilathala ng LimbagKas para sa organisasyon ang unang tomo ng *Lakbay-Kabanwahan* na may temang *Lakbay-Kabanwahan sa Timog Silangang Asya* (Elumbre & Navarro 2019).

Para sa ikalawang tomong ito ng *Lakbay-Kabanwahan*, mahusay at matiyagang pinamatnugutan ni Jely Galang

ang natatanging bolyum ukol sa *Lakbay-Kabanwahan sa Australia at Pasipiko*. Sa pagsusulong ng *Lakbay-Kabanwahan sa Australia at Pasipiko sa Araling Kabanwahan* (Navarro 2012; Elumbre 2021), at sa sangay nitong *Araling Pangmanlalakbay* (Tugano 2022), sumasayapak ito hindi lamang sa unang tomo ng *Lakbay-Kabanwahan* (Elumbre & Navarro 2019), kundi pati na sa mga librong *Kasaysayan 2000: Mga Panayam sa Pangigingbang-Bayan: Tungo sa Pagpapaunlad ng Disiplina ng Kasaysayan* na inedit ni Ma. Luisa de Leon-Bolinao (1993) at *Banwa at Layag: Antolohiya ng mga Kuwentong Paglalakbay ng mga Pilipino sa Ibayong Dagat* na pinamatnugutan ni Axle Christien Tugano (2023). Patunay ang dumaraming publikasyon sa wikang F/Pilipino hinggil sa *lakbay-kabanwahan* sa patuloy na kabuluhan at katuturan ng mga pag-uulat sa *sariling bayan* ukol sa mga karanasan sa paglalakbay—at sa ilang pagkakataon, paninirahan pa nga—sa *kapwa/kaugnay na bayan* at/o *ibang bayan*.

Sa kabila ng heograpikal na kalapitan o proksimidad sa Pilipinas kumpara sa ibang rehiyon sa ibayong dagat, hindi gaanong napag-uukulan ng pansin ang kaugnayan ng rehiyon ng Australia at Pasipiko sa *tinubuang bayan*. Bagama't may mga libro tungkol sa karanasan ng mga Pilipino sa Hawai'i (e.g. Teodoro 1981; Anderson *et al.* 1984; Zimmerman 1990; Gonzalves & Labrador 2011; Labrador 2015) at Australia (e.g. Ileta at Sullivan 1993; Hennessy 2004; Juanta & Hennessy 2008; Perdon 2014; Wall & Choo 2016), dahilan sa pawang nasa wikang Ingles, hindi talaga mga pag-uulat sa *sariling bayan* ang mga ito. Sa *Lakbay-Kabanwahan sa Australia at Pasipiko*, malinaw ang pananaw at paninindigan tungo sa pag-aambag sa *talastasang bayan* hinggil sa *kapwa/kaugnay na bayan* at/o *ibang bayan*. Gayundin, hindi lamang Australia at Hawai'i ang pinaksa sa

tomong ito, tinalakay rin dito ang New Zealand at New Caledonia—mga *banwa* na hindi gaanong nagagawan ng mga pagsasalaysay. Kapuri-puri ang mga ginawang paglalahad nina Galang at Ferdinand Philip Victoria tungkol sa Australia; Nicole Canseco at Karren Velasquez-Lagrimas ukol sa New Zealand; Victoria tungkol sa New Caledonia; at Rowena Quinto Bailon ukol sa Hawai'i. Sa kanilang mga pagsasalaysay, malinaw nilang nailarawan ang kanilang mga karanasan sa pag-aaral, pananaliksik, pagtatrabaho, at/o paglilingkod-bayan sa rehiyon ng Australia at Pasipiko. Sa daloy ng kanilang mga paglalahad, mabisang naitampok din ang mga karanasan ng mga *kapwa Pilipino* sa mga *banwa* ng naturang rehiyon.

Kaya naman, mainit na pagbati ang nararapat para sa mga *kapwa Likasyan* na kontribyutor sa pinakabagong publikasyong ito ng UP LIKAS! Sa *tinubuang bayan* man o sa *kabanwahan*, patuloy kayo sa pagsasabuhay sa pananagutan ng ating organisasyon: “tungo sa isang kritikal at mas makabuluhang pag-aaral ng kasaysayan.”

Atoy M. Navarro

Katuwang na Propesor,

Departamento ng Agham Panlipunan, UP Manila

Dating Tagapangulo, UP LIKAS

References

Abrera, Ma. Bernadette at Dedina Lapar, mga pat. 1992. *Paksa, Paraan at Pananaw sa Kasaysayan*. Quezon City: University of the Philippines Departamento ng Kasaysayan, Bahay-Saliksikan ng Kasaysayan, University of the Philippines Lipunang Pangkasaysayan.

Anderson, Robert, Richard Collier, at Rebecca Pestano. 1984. *Filipinos in Rural Hawaii*. Honolulu: University of Hawaii Press.

De Leon-Bolinao, Ma. Luisa, pat. 1993. *Kasaysayan 2000: Mga Panayam sa Pangingibang-Bayan: Tungo sa Pagpapaunlad ng Disiplina ng Kasaysayan sa Pilipinas*. Quezon City: Trinitas Publishing, Inc.

Elumbre, Adonis. 2021. *Area Studies at Araling Kabanwahan sa Konteksto ng Agham Panlipunan at Kontemporaryong Panahon. Nasa Araling Pang-Erya at Araling Kabanwahan*, mga pat. Mary Dorothy Jose, Atoy Navarro, at Jerome Ong, 62-96. Manila: Department of Social Sciences, University of the Philippines Manila.

Elumbre, Adonis at Atoy Navarro, mga pat. 2019. *Lakbay-Kabanwahan: Mga Salaysay ng Pangingibang-Bayan ng mga Likasyan 1*.

Gonzalves, Theodore at Roderick Labrador. 2011. *Images of America: Filipinos in Hawai'i*. Charleston, South Carolina: Arcadia Publishing.

Hennessy, Norma. 2004. *A Journey in Antipodean Land: The Filipino Heritage in Australia*. Henley Beach, S.A.: Seaview Press.

Ileto, Reynaldo at Rodney Sullivan, mga pat. 1993. *Discovering Australasia: Essays on Philippine-Australian Interactions*. Townsville, Qld.: Department of History and Politics, James Cook University.

- Juanta, Reynaldo Dante at Norma Hennessy. 2008. *Of Guts, Grit and Dreams: Early Filipino Migration Experiences in South Australia 1950-1989*. Adelaide: Ethnic Radyo Pilipino.
- Labrador, Roderick. 2015. *Building Filipino Hawai'i*. Urbana, Illinois: University of Illinois Press.
- Navarro, Atoy. 2012. Araling Kabanwahan, Kasaysayang Kabanwahan, at Araling Timog Silangang Asya. *SALIKSIK: E-Journal* 1, blg. 2 (Setyembre): 1-31.
- Navarro, Atoy, pat. 2018. *SALIKSIK E-Journal* 7, blg. 1 (Pebrero).
- Navarro, Atoy, Alvin Campomanes, at John Lee Candelaria, mga pat. 2008. *Kaalaman at Pamamaraan sa Pagtuturo ng Kasaysayan*. Quezon City: Limbagang Pangkasaysayan para sa University of the Philippines Lipunang Pangkasaysayan.
- Navarro, Atoy, Ma. Florina Orillos-Juan, Janet Reguindin, at Adonis Elumbre, mga pat. 2012. *Kasaysayang Pampook: Pananaw, Pananaliksik, Pagtuturo*. Quezon City: Limbagang Pangkasaysayan para sa University of the Philippines Lipunang Pangkasaysayan.
- Navarro, Atoy at Raymund Arthur Abejo, mga pat. 1998. *Wika, Panitikan, Sining at Himagsikan*. Quezon City: Limbagang Pangkasaysayan para sa University of the Philippines Lipunang Pangkasaysayan.

- Ocampo, Nilo, pat. 1976. *LIKAS: Dyornal ng Kasaysayan* 1, blg. 1 (Disyembre).
- Perdon, Renato. 2014. *Connecting Two Cultures: Australia and the Philippines*. Sydney: Manila Prints.
- Teodoro, Luis Jr., pat. 1981. *Out of This Struggle: The Filipinos in Hawaii*. Honolulu: The University Press of Hawaii.
- Tugano, Axle Christien. 2022. Paglilinang sa Araling Pangmanlalakbay sa Diwa ng Araling Kabanwahan: Isang Panimulang Pagdalumat. Nasa *Hugpungan: Katutubong Kaalaman at Interdisiplinaridad sa Panahon ng Krisis*, mga pat. Jomar Adaya, Joseph Reylan Viray, Alondra Gayle Sulit, at John Christian Agudera, 174-257. Manila: Center for Philippine Studies, Polytechnic University of the Philippines.
- Tugano, Axle Christien, pat. 2023. *Banwa at Layag: Antolohiya ng mga Kuwentong Paglalakbay ng mga Pilipino sa Ibayong Dagat*. Manila: Limbagang Pangkasaysayan.
- Wall, Deborah Ruiz at Christine Choo. 2016. *Re-imagining Australia: Voices of Indigenous Australians of Filipino Descent*. Southport, Queensland: Keeaira Press.
- Zimmerman, Jovita Rodas, pat. 1990. *From Mabuhay to Aloha: The Filipinos in Hawaii*. Honolulu: Filipino Association of University Women Publications.